

retardační, který zpomaluje tempo vyprávění a vtiskuje mu klidnou plynulost. Z napětí obou složek vzniká osobitý typ novodobé kroniky, jejíž váha nespočívá v časovém rozpětí zobrazovaných událostí, nýbrž v šíři synchronního záběru dění.

V trilogii se Baar projevil jako významný znalec historie svého kraje (s F. Teplým vydal také r. 1909 práci o dějinách Klenčí – *Klenčí, městečko na Chodsku*) i vynikající znalec jeho folklóru, který ostatně sám také sbíral a uplatnil ve svých souborech chodských pohádek (*Naše pohádky*, 1921; *Chodské povídky a pohádky*, 1922).

František Bartoš

/ 1837 - 1906 /

Filolog a folklorista, zakladatel moravského národopisu.

Soustavně se zabýval studiem moravských nářečí, vydával sbírky lidové slovesnosti a zápisy lidových zvyků a obřadů.

Byl synem hostinského, narodil se 16. 5. 1837 v Mladcové, která je dnes součástí Gottwaldova. Vystudoval v Olomouci německé gymnázium a na univerzitě ve Vídni (kde byl mj. žákem moravského historika a jazykovědce A. V. Šembery) latinu, řečtinu a češtinu. Působil pak na gymnáziích ve Strážnici na Slovácku, v Těšíně a od r. 1869 v Brně. Tam organizoval český kulturní život; z jeho podnětu také vznikla česká dívčí střední škola Vesna. Byl oceňován jako vynikající učitel (vzpomíná na něho s vděčností Jan Herben) a část jeho tvorby (literární a jazykové příručky, vydání děl české literatury a výbory z nich) souvisí přímo s jeho učitelským povoláním. Zemřel ve svém rodišti 11. 6. 1906.

Bartoš znal jako málokdo před ním i po něm venkovský lid své země a viděl v něm zdroj hodnot uměleckých i mravních. Lidovou slovesnost pokládal za součást národní literatury. Studoval moravská nářečí a svou *Dialektologii moravskou* (2 díly, 1886, 1895) a *Dialektologickým slovníkem moravským* (1906) položil první základy k jejich vědeckému zkoumání. Zajímal se o vše, co lid ve svém jazyku stvořil, o písně, pohádky, říkadla, stejně jako zaznamenával lidové zvyky, obyčeje a pověry. Knihami *Lid a národ* (1883), *Naše děti* (1888), *Moravský lid* (1892) se stal zakladatelem moravského národopisu. Sebral s pomocí přátel téměř tři a půl tisíce písní a vydal je ve sbírkách, jimiž navazoval na sbírky Sušilovy: *Nové národní písně moravské s nápěvy do textu vřaděnými* (1882), *Kytice z národních písní moravských* (1890) a *Národní písně moravské novově nasbírané* (1900, 1901). Zaznamenával, za jakých příležitostí a v jakém prostředí se ta která píseň zpívá nebo jak vznikla, a tím dochoval cenný materiál pro pochopení sou-

vislosti lidové písně s životním stylem venkova. Lpěl však na zastaralých představách o její estetické dokonalosti a texty podle toho upravoval. Vynechával také nebo měnil ta místa, která se mu zdála nemravná nebo nežádoucí z výchovného hlediska. Při hudebních zápisech spolupracoval s Leošem Janáčkem, který patřil rovněž k sběratelům moravských písní a k třetí Bartošově sbírce napsal studii *O hudební stránce národních písní moravských*. Zvláštní pozornost věnoval Bartoš šíření znalosti lidové slovesnosti mezi mládeží; té je určena sbírka pohádek, říkadel, písní a hádanek *Kytice z lidového básnictva* (1903), často vydávaná s Kašparovými ilustracemi.

Václav Čeněk Bendl (Stránický)

/ 1832 - 1870 /

Bohémský spisovatel z let bachovské absolutistické reakce. Básník milostné melancholie, světobolu a provokující ironie, autor humoristických prací veršem i prózou, překladatel Puškinovy poezie.

Syn nižšího úředníka, narodil se v Turnově 24. 10. 1832. Za studii vystřídal několik ústavů (v Praze, Jičíně, Litoměřicích), studia na Akademickém gymnáziu v Praze ukončil bez maturity. V Praze redigoval (1848 až 1852) studentské rukopisné časopisy, v nich uveřejňoval také své poměrně vyzrálé básnické prvotiny. Byl bohémsky živ z příležitostných zaměstnání, z podpor, z literárních honorářů. Za jeho redakční účasti vyšly v Jičíně 4 svazky humoristického čtení *Rachejtle*. Podílel se na politických konspirativních akcích J. V. Friče a byl také příspěvatelem jeho sborníku *Lada-Nióla*. Patřil mezi nejbližší přátele B. Němcové a v písemném styku s ní zůstal, i když ho nemožnost existenčně zakotvit donutila vstoupit do českobudějovického semináře (1856). S koncem kněžských studií (1860) zhruba končí i jeho spisovatelství. Kaplanoval pak v Klatovech, Mirovicích a ve Volyni. Tam zemřel 27. 6. 1870.

Bendlova poezie je příznačným dílem přechodného údobí, doznívá v ní starší, předběžnový styl a formy (ohlasy, sentimentální lyrika, deklamovávanky, proslovy) a projevuje se v ní již také vývojově nové básnické vidění a tvarování. Bendlovy básně využívají folklórní písně české, ruské, jihoslovanské, litevské pro vyjádření osobního smutku z marné nebo zrazené lásky a jakoby v předznamenání mladé Nerudovy rozervanosti ozvou se v nich projevy světobolu, vnitřního nesouladu, trpké tóny osamocení. Melancholická, světobolná a milostně elegická nota jedněch básní je v jiných vystřídána ironií i sebeironií, cynickým pózováním na konto lásky a ideálů, projevem provokativně ležérním a odpatetizovaným. Prostředkem odpate-